

Pe unul din stâlpii Bisericii Domnești de la Curtea de Argeș, a doua capitală a Țării Românești, se mai zărește încă pictura unui cavaler medieval pământean. Această imagine este considerată ca fiind cea mai veche reprezentare vestimentară din Valahia, provenind de la jumătatea secolului al XIV-lea.

Nu se cunoaște identitatea acestui personaj, dar se observă ușor veșmântul militar apusean cu care este îmbrăcat: pe deasupra unui costum cu mâneci strâmte, poartă un pieptar de sârmă în „cottes de mailles”, cu bustul acoperit cu plăci de fier („armure à macle”) cu o cuirasă de piele de care sunt prinși solzi metalici, coapsele fiind protejate de lame din oțel. Cingătoarea este lăsată pe șolduri după moda europeană a timpului. Personajul poartă barbă și plete lungi care îi acoperă umerii. La picioarele sale, pe care se mulează ciorapii-pantaloni, încă se mai pot identifica scutul și coiful.

Tot la Biserica Domnească de la Curtea de Argeș, se descifrează alte picturi ale secolului al XIV-lea ce înfățișează siluete de soldați costumați, de asemenea, după moda apuseană a vremii: chivăre de metal, cămăși de zale, cuirase sau pieptare cu plăci metalice, înarmați fiind cu sulite și scuturi. Pentru că, începând cu secolul al XIII-lea și terminând cu secolul al XVIII-lea, istoria a fost extrem de zbuciumată pentru locuitorii spațiului Carpato-Danubian (ca de altfel și pentru cei ai întregii Europe) este clar că îmbrăcămintea dominantă a bărbaților a fost cea militară.

Tot acum trebuie să subliniem faptul că acest spațiu fiind situat la răscrucea unor mari și puternice civilizații, moda locuitorilor săi a fost influențată când de Apusul european, când de Bizanț, iar mai târziu, de aceea a imperiilor Otoman, Rusesc și Austriac. Încă din veacul al XIII-lea, negustorii din vestul Europei au aprovizionat curțile de la Câmpulung sau de la Argeș, dar și pe bogații boieri autohtoni, cu stofe scumpe germane, flamande și cehe, catifele, mătăsuri și brocarturi italienești, franțuzești și turcești, precum și blănuri rusești, tătărești și ungherești.

Pe piatra tombală a unui mormânt din Biserica Domnească de la Curtea de Argeș, este sculptată (după obiceiul Evului Mediu european) silueta (așanumitul „gisant”) unui domnitor neidentificat (Negru Vodă? 1230-1241), din neamul Basarabilor (cea mai veche și cea mai importantă familie domnitoare a Țării Românești). Voievodul este culcat pe spate și poartă o mantie lungă, prinsă în găitane, sub care se ghicește un fel de rochie de corp cu mâneci strâmte și cu un guler larg, răsfrânt pe umeri și pe piept și terminat cu ciucuri, așa cum purtau marii seniori europeni.

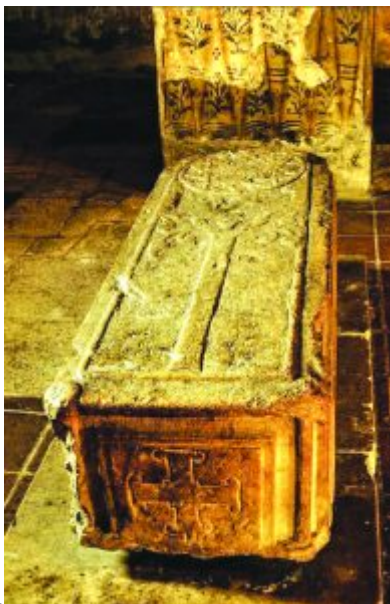
De sub coroana înaltă i se revarsă pe umeri plete bogate, iar fața prelungă îi este încadrată de barbă. Spada se odihnește pe piept fiind ținută cu amândouă mâinile. Într-un alt mormânt voievodal din aceeași biserică au fost găsite resturile unor veșminte (odinioară bogate și pline de fast) ce au acoperit, cu certitudine, un trup princiar. (Radu Negru /1310-1363/ sau Vlaicu Vodă /1364-1372). O

tunică de purpură brodată cu găitane de fir, având la gât o pasmanterie fină și ceaprazuri de aur se termina mai sus de genunchi, încheindu-se în față cu bumbi de aur. În picioare, defunctul purta ciorapi-pantaloni. Mânele strâmte ale tunicii erau prinse cu cheutori de perle și galoane de fir, pulpanele sale fiind decorate cu rozete mici din mărgăritare (perle).

Cingătoarea lucrată în sârmă de aur merită o atenție deosebită. Este ornamentată cu romburi de mărgăritare și se închide în față cu ajutorul unei cataramă, modelată în aur, ce reprezintă miniatura unui castel medieval în stil gotic. Se presupune că a fost lucrată în atelierul de sculptură și orfevrie al celebrilor artiști Martin și Gheorghe din Cluj, ce aparțineau secolului al XIV-lea. Probabil, voievodul purta pe cap o bonetă de tradiție împărătească din Bizanț, pentru că din ea nu s-a găsit decât un șnur de aur împodobit cu mărgăritare. În acest context este interesant de subliniat faptul că domnitorul Alexandru Basarab (1310-1363), în vechile cronicile italiene este numit REGE al Valahiei. Acest titlu va fi purtat și de urmașii săi, chiar și de Mircea cel Mare (1386-1418), după cum ne informează și alte cronicile străine. Alexandru Basarab a fost cel care, în anul 1330 l-a învins pe regele ungar Carol-Robert de Anjou în vestita bătălie de la Posada (1330), încercând să se elibereze de sub suzeranitatea Ungariei, consolidând astfel independența tânărului stat Țara Românească (întemeiat oficial în 1310).

Dealtfel, pretențiile de suzeranitate ale Ungariei au persistat până sub domnia lui Mircea cel Mare. Mai târziu, însuși celebrul Mihai Viteazul (1593-1601) era numit de către contemporani „Crai” sau „Rege”. Tot în pictura murală a bisericii mai putem identifica veșmântul unei doamne a Țării Românești compus dintr-o mantie și o haină de factură bizantină, brodată cu fir de aur și argint, purtând pe cap coroana princiară. Urechile îi sunt împodobite cu cercei de aur mari și rotunzi (anneaux-uri). O scufie de dantelă străvezie îi cade de pe cap pe umeri, fiind un accesoriu vestimentar la modă în Europa din vremea aceea. Soțul său, voievodul, este îmbrăcat cu o tunică scurtă, ajustată pe talie, împodobită cu benzi cusute cu fir de aur, mărgăritare și pietre scumpe. Picioarele îi sunt îmbrăcate cu ciorapi-pantaloni cu benzi brodate cu fir la genunchi și este încălțat cu

papuci orientali.

Creștetul este împodobit cu o coroană de aur la fel de mare și de ornamentată ca și cea a soției sale. Mantia are și ea o bordură brodată cu fir. Este evident că moda secolelor al XIII-lea și al XIV-lea, din acest spațiu geografic a fost influențată atât de stilul gotic european - tunici scurte și strânse pe trup, pantofi ascuțiți, ciorapi-pantaloni, armuri și costume militare lucrate în ateliere vestice, dar și de cel bizantin - mantii lungi și largi, brodate pe margini cu chenare în fir de aur și argint, prinse la baza gâtului sau pe umăr cu broșe sau agrafe (fibule) de aur încrustate cu pietre prețioase, care acopereau mătăsuri fine decorate cu motive geometrice simetrice cusute cu fir de aur și „stropite” cu perle și pietre prețioase.

Mai cunoscute sunt însă portretele originale ale unuia dintre cei mai importanți domnitori ai Țării Românești, Mircea cel Mare (sau cel Bătrân) (1386- 1418) pictate în ultimul deceniu al secolului al XIV-lea în biserica cea mare și în paraclisul mănăstirii Cozia (ctitoria sa), dar și aceea din secolul al XVI-lea din biserica episcopală din Curtea de Argeș. Aici influențele bizantine sunt mai evidente, cu tot caracterul apusean al veșmintelor, al căror fast evident trădează nu numai statutul său de principe, dar chiar și înrudirea sa prin mamă (doamna Calinichia) cu împărații Bizanțului.

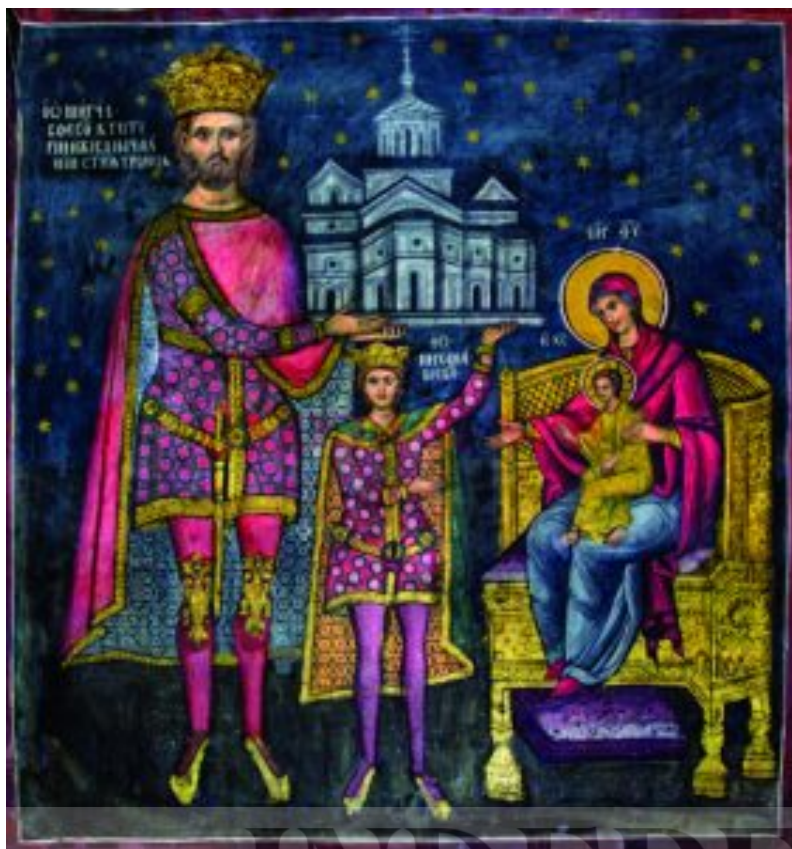
Tunica scurtă și strânsă pe talie, brodată cu fir, se oprește deasupra genunchilor, lăsând să se vadă vulturii bicefali cusuți cu fir de aur pe ciorapii-pantaloni, pe care-i poartă în picioare. De cingătoarea de aur cu paftale bătute în pietre scumpe atâră o sabie scurtă și elegantă. Pantofii, dintr-un postav mai gros, sunt brodați, la rândul

lor, cu fir. Mantia de purpură, având și ea brodate cu fir de aur alte acvile bicefale, este tivită pe margini cu o bordură de aur și se prinde pe umărul drept cu o agrafă (fibulă) rotundă din același metal, bătută cu nestemate. Coroana de aur, încrustată cu pietre prețioase, îi acoperă cu demnitate și mândrie creștetul capului de pe care se revarsă plete bogate și scurte, de o parte și de alta unei fețe prelungi încadrate de o barbă bine îngrijită. Din păcate, în ceea ce privește arhitectura, neau rămas puține mărturii ale locuințelor în care au trăit cnejii și voievozii primelor formațiuni statale ale sfârșitului primului mileniu și începutul celui următor.

Aceste țărișoare, în actele oficiale ale timpului emise de cancelariile unor state europene, erau numite ducate. Se cunosc astăzi numele câtorva conducători ale acestor microstate: Litovoi, Ioan și Farcaș în Oltenia, și Seneslau în Muntenia. Litovoi, conducătorul (ducele) unui teritoriu (ducat) mai puternic, și-a sacrificat chiar viața, în anul 1277, prin refuzul său de a mai plăti tribut regatului Ungariei. În „Cântecul Nibelungilor” se povestește de „Herzog Ramung aus der Walachen Land” cel care a participat în anul 450 la nunta lui Attila. Toți aceștia mai erau numiți și „majores terrae” (mai mari ai pământului). Cronica lui Rașid-ed-Din confirmă existența în stânga Oltului, în anul 1241, a unui conducător cuman numit Kara-Ulag. La fel și Diploma Ioaniților din 1247 amintește de un stat feudal organizat în Țara Românească la începutul secolului al XIII-lea. Este adevărat că târgul Cîmpulung (“Campolong”) a fost pomenit în documentele vremii încă din anul 1114.

Nu ar fi imposibil ca târgurile Cîmpulung și Curtea de Argeș să fi fost între veacurile al XI-lea și al XIII-lea cetățile de Scaun ale acestor cneji și voievozi. În satul Slon (comuna Cerașu din jud. Prahova) s-au descoperit câteva urme de ziduri din piatră și cărămidă, ce aparțineau unor cetăți din sec. IX-X. Către mijlocul secolului al XIV-lea, Voievodul Basarab I (1310-1352) cu fiul său Nicolae Alexandru au construit la Cîmpulung prima curte domnească a tânărului principat Țara Românească, transformată mai târziu în mănăstire. Ea avea forma unui patruleter apărat de turnuri în mijlocul căruia se afla o biserică. Tot cam în aceeași perioadă a fost zidită o altă curte domnească la Curtea de Argeș. Astăzi se poate vizita ceea ce a mai rămas din vechea reședință a domnitorilor Valahiei: biserica și ruinele a două case înconjurată cu o urmă de zid. Folosim termenul de „case” pentru că ele nu au fost nicidecum palate sau castele. Modestia lor se poate descifra cu ușurință din zidurile ruinate, făcute din bolovani mari de râu, cu puțină cărămidă: pivnițe și un parter mai înălțat, alcătuit din câteva camere la care accesul se făcea printr-un cerdac larg. Într-o casă era locuința principelui, în cealaltă era găzduită cancelaria.

Clădirile se aflau într-o „curte” întărită cu un zid, tot din bolovani de râu, incinta având o suprafață de aproximativ 10.000 mp și unde pătrundeai prin turnul porții păzit de soldați. Unii istorici consideră că aici a existat reședința voievozilor Seneslau și Tihomir, antemergători ai principelui Basarab I, cel care nu a făcut altceva decât să continue în mod firesc tradiția. Urmele de ziduri dovedesc două epoci distincte de construcție, unele fiind mai vechi de anul 1300.

Cu ocazia cercetărilor întreprinse în anul 1967 în perimetrul Curții domnești din București (Curtea Veche) s-au descoperit în pivnițele fostului Palat Voievodal, urmele unei mici fortărețe pe care specialiștii au datat-o ca fiind din secolul al XIV-lea. Aceasta avea forma unui patrulater cu o suprafață de 160 mp, zidurile nu depășeau în grosime 0,75 m și erau făcute din cărămizi arse. Turnul (donjonul) era înconjurat de un șanț lat de doi metri. Locul ales pentru construirea acestei modeste fortărețe se afla pe o ridicătură de pământ în apropierea râului Dâmbovița și era înconjurată pe celelalte laturi de văioage adânci și smâncuri. Dar tot în secolul al XIV-lea apare menționată pentru prima oară (1394) și localitatea Târgoviște (Târgul Oviștei... adică „loc de târg”), unde exista deja o reședință domnească întărită, mai precis o cetate.

În anul 1396, Mircea cel Mare a mutat capitala de la Curtea de Argeș la Târgoviște. Iată că în decursul secolului al XIV-lea, Țara Românească a beneficiat de trei capitale: Câmpulung, Curtea de Argeș și Târgoviște unde voievozii au ridicat cetăți modeste, Bucureștii (în epoca aceea un conglomerat de sate), nebucurându-se încă de acest statut, cu toată existența micii sale curți domnești. Sigur că cetatea de la Poenari (Argeș), atribuită lui Basarab I, a fost un castel-cetate mult mai aproape stilistic de construcțiile similare din vestul Europei.

Documentele vorbesc și de o altă cetate folosită pe vremea lui Mircea cel Mare ca punct vamal. Este vorba de cetatea de la Podu-Dâmboviței așezată pe un vârf de deal în pasul Rucăr-Bran, ce lega Țara Românească de Transilvania. Este foarte posibil ca și această fortificație să fi fost zidită înainte de constituirea Valahiei, deci înainte de anul 1300. Nici despre casele boierești din vremea aceea nu avem date precise. Reședințele boierești de la țară, din cauza deselor năvăliri străine, a luptelor și războaielor purtate pe aceste locuri, ar fi fost normal să fie fortificate.

Este sigur însă că acele fortificații erau destul de rudimentare. Ultimul descendent al uneia dintre cele mai nobile și vechi familii românești, acad. prof. Constantin Bălăceanu-Stolnici, în foarte interesanta sa carte „Cele trei săgeți. Saga Bălăcenilor”, amintește de „primul membru cunoscut al familiei”, un cneaz de la Balaci „care apare imediat după iureșul năvălirii tătarilor, din 124”. Balaci era un sat în Teleorman (care ființează și azi), locul de baștină al familiei de boieri Bălăceanu, a

cărei istorie este mai veche decât aceea a Țării Românești. Ar fi fost deci firesc să se dezvolte la Balaci, în veacurile al XIII-lea și al XIV-lea, o curte boierească asemănătoare cu cele întocmite de domnitorii Valahiei, formată din locuința seniorului și acareturi fortificate cu un zid (posibil din lemn) întărit cu turnuri de pază și înconjurat cu un șanț umplut cu apă.

Dealtfel, castelele seniorilor occidentali din veacul al XII-lea nu erau foarte departe de ceea ce însemna o reședință feudală a boierului valah din secolele al XIII-lea și al XIV-lea. Medievalistul francez Georges Duby, în cartea sa „Arta și societatea 980-1420” citează un cronicar din veacul al XII-lea: “ca să se apere de dușmani, să-i învingă pe cei egali cu ei și să-i asuprească pe cei slabi, obișnuiesc să ridice un val de pământ cât mai înalt și să sape de jur împrejur o groapă largă și adâncă; iar pe creastă, un meterez din trunchiuri de copaci cioplite, bine legate între ele”. Așa arăta un castel în Europa Occidentală a acelor vremuri.

Petru Vintilă Jr.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*